

ACADEMISCHE REDE
ALGEMEEN UNIVERSITEIT ANTWERPEN
HERMAN VAN GOETHEM ONDERWIJS IN VLAANDEREN: QUO VADIS?

Zeer geachte aanwezigen

Een hartelijke en heel gemeend welkom aan de duizenden nieuwe studenten die dit jaar voor de Universiteit Antwerpen kozen of voor de hogescholen van onze Associatie. Voor de vierde maal sta ik hier, met hier voor mij die vele studentenverenigingen. Dank aan de praesessen en de presidia, dank aan de studentenvertegenwoordigers, voor hun grote inzet!

Ik begroet in het bijzonder mijn collega's rectoren. De voorbije twee jaar mocht ik de VLIR voorzitten, het werd een periode van intense samenwerking tussen de vijf Vlaamse universiteiten. Met als hoogtepunt de gezamenlijke onderhandelingen over de bijkomende onderzoeksfinanciering, waar we met zijn allen beter van geworden zijn. Dank aan mijn collega's rectoren voor de aangename samenwerking die we, daar ben ik zeker van, linea recta zullen voortzetten onder mijn opvolger Luc Sels. Een bijzonder groet aan de vertegenwoordiger van rector Caroline Pauwels van de VUB. Wil aan haar onze hartelijke groeten overmaken, ook Antwerpen supportert vurig voor Caroline op de tonen van Viva la Vida.

In het vooruitzicht van de heel nabije gemeenteraadsverkiezingen stond onze burgemeester hier vorig jaar onzeker te zijn over de vraag of hij hier dit jaar nog zou staan. Ja, hij is onze burgemeester gebleven, en de universiteit verheugt zich over de goede en intense samenwerking met de stad. En het is nu aan mij om afwachtend uit te kijken naar het volgende jaar.

Ik moet zeer velen bijzonder begroeten, prominenten en gezagdragers, collega's, vrienden, maar laat me die groet omturnen tot een warm woord van dank aan u allen. U allen, tesamen, wie u ook bent, van ver of nabij betrokken op onze universiteit, op onze hogescholen. Dank voor uw inzet, dank voor uw commitment.

Onze universiteit staat er, meer dan ooit.

Onze universiteit verdiept zich – denken we bijvoorbeeld aan de korf algemene vakken die vanaf dit jaar van start gaat, aan de grote inzet rond duurzaamheid in de eigen organisatie en daarbuiten, aan de vele innovatieprojecten die in samenwerking met de regio in de steigers staan.

Onze universiteit staat er. Onze universiteit verdiept zich. Onze universiteit versterkt zich ook.

Internationaal slaat ze de vleugels uit, met ondermeer de Europese Universitaire Alliantie waarin we participeren, acht Europese universiteiten samen, verbonden in YUFE, Young Universities for the Future of Europe. De YUFE-alliantie is naar de EU toe zelfs de trekker in de ontwikkeling van het concept van Europese universiteit dat nu wordt uitgebouwd.

Het was een vermetel voornemen om u bij de opening van dit nieuwe academiejaar te willen onderhouden over het onderwijs in Vlaanderen, vanuit de vraag 'quo vadis?'. Op dit eigenste moment is dat inderdaad de grote vraag, want we wachten met spanning op het Vlaamse regeerakkoord.

1. De performantie van het Vlaamse leerplichtonderwijs

Bovendien verschenen en verschijnen in de pers sinds de verkiezingen van mei laatstleden tot op vandaag, breed uitgesmeerde artikels waarin een veelheid aan opinies over het onderwijs in Vlaanderen. Ook publiceerden beleidsinstanties allerhande even interressante als belangrijke rapporten, met het oog op de regeringsonderhandelingen.¹ In de niet-aflatende stroom viel op één punt grote eensgezindheid te noteren: het Vlaamse secundair onderwijs dat zich in Europa lange tijd bij de top bevond, verliest nu gaandeweg deze positie. Die vaststelling deinde enerzijds uit naar de basisschool en het kleuteronderwijs, en ze lokte anderzijds ook vragen uit over het hoger onderwijs.

¹ Zo publiceerde het Vlaamse Departement Onderwijs en Vorming met het oog op de aanstaande verkiezingen een belangrijke omgevingsanalyse: *Beleidsdomein Onderwijs en Vorming, Omgevingsanalyse van het Domein Onderwijs en Vorming*, Brussel, 2018. Ook in de VLOR bracht de Raad Hoger Onderwijs een belangrijk advies uit, terwijl uiteraard ook de VLIR zich niet onbetuigd liet: *VLOR, Uitdagingen en kansen voor een toekomstgericht hoger onderwijs*, Brussel, 2019; MEMORANDUM VLIR

Een van rode draden was tevens de nadruk op het belang van de eerste vijf jaar in de ontwikkeling van het kind; ze zijn cruciaal voor het verwerven van cognitieve, motorische, sociale en emotionele vaardigheden.² Ook de lagere school is uiteraard cruciaal voor het leggen van een stevige basis van waaruit het Secundair Onderwijs kan worden aangevat. En het Secundair Onderwijs bereidt op zijn beurt voort op het Hoger Onderwijs.

Rond deze onderwijsketen wil ik mijn toespraak opbouwen. Als voorzitter van het Universitair Ziekenhuis Antwerpen leerde ik de voorbije jaren het gegeven kennen van de optimale zorgketen. Patiënten moeten bij voorkeur in de eigen regio het meest optimale zorgparcours doorlopen, in een traject van eerstelijns naar tweede-, derde- en vierdelijns geneeskunde: een optimaal parcours van huisarts over specialist naar (academisch) ziekenhuis, met ook een optimale nazorg. In onze regio met zijn twee ziekenhuisnetwerken werden in het afgelopen jaar belangrijke samenwerkingsakkoorden gesloten op het domein van radiotherapie (Iridium) en van slokdarm- en pancreaschirurgie. Deze samenwerking is, naar ik hoop, de voorbode van nog andere deelakkoorden waarbij uiteindelijk altijd dit vooropstaat: het belang van de patiënt, die recht heeft op een zo goed mogelijke medische zorg. Zoals we in het belang van de patiënt een optimale zorgketen moeten nastreven, zo is er ook de optimale onderwijsketen, in het belang van de leerling en de student. En ook daar is het sleutelwoord: samenwerking

Het onderwijs staat voor grote uitdagingen, en Vlaanderen zet daar ook op in. De instroom van de HBO5-opleidingen in de hogescholen onder de vorm van nieuwe graduaatsopleidingen is een mijlpaal in de verdere optimalisering van het hoger onderwijs. Want ook in de goederen- en dienstensector, de bouwsector en in alle andere domeinen hebben we meer dan ooit nood aan geschoolde arbeidskrachten die, elk vanuit hun eigen talenten en bekwaamheden, aan het arbeidscircuit participeren. Ik hoop oprecht dat de nieuwe Vlaamse regering de inkanteling van de HBO5-opleidingen in de hogescholen naar behoren zal financieren.

De OESO merkt overigens nadrukkelijk op dat de Vlaamse overheid slechts 1,3% van het Vlaamse BRP in het Hoger Onderwijs investeert (2016), terwijl het OESO-gemiddelde 1,6% bedraagt; en dat is enkel maar een gemiddelde. Daarmee leunt Vlaanderen aan tegen het laagste kwartiel van de OESO-landen. De OESO laat ook niet na erop te wijzen dat de investeringen in de studenten Hoger Onderwijs in Vlaanderen tussen 2008 en 2015 terugliepen met 7%, *'in contrast to an upward trend in most OECD countries.'* Als de Vlaamse overheid verder wil bezuinigen op Hoger Onderwijs, dan is dat een foute keuze. Vlaanderen heeft nood aan een performant hoger onderwijs dat voorbereidt op onze veelzijdige dynamische kenniseconomie.

Elke dag opnieuw zetten tienduizenden leerkrachten en docenten zich in Vlaanderen in om deze opdracht waar te maken. Het idealisme en de inzet van zovelen is van onschatbare waarde, en daar kunnen we hen enkel heel erg dankbaar om zijn. Ik ben ook erg blij dat de lerarenopleidingen opnieuw in de lift zitten.

Tegelijk kunnen we niet voorbijgaan aan het gegeven dat de performantie van het Vlaamse lager en secundair onderwijs er in vergelijking met de Europese landen op achteruitgaat, terwijl ook het kleuteronderwijs met problemen te kampen heeft. De achteruitgang in met name taal en wiskunde, lijkt te zijn ingezet rond 2000. Dat we relatief minder goed presteren in vergelijking met de meeste andere landen is erg opvallend: het wijst op eigen systeemfouten.

Wat zich hier afspeelt heeft niets te maken met de niet-aflatende inzet van leerkrachten en directie, wel met de basisorganisatie zelf van het onderwijs aan de min-18-jarigen.

2. Groeiende ongelijkheid

Een fenomeen dat veel minder aan bod kwam in de voorbije maanden is de groeiende ongelijkheid. PISA-2015 meet onder meer ongelijkheid in het onderwijs. Hoe lastiger je socio-economische thuissituatie, hoe slechter je schoolprestaties. Die samenhang kan nooit helemaal worden uitgesloten,

² Bv. Tjittgat, Van Camp en Vloeberghs, *Krachtig leren, cognitief neurowetenschappelijk benaderd*, Vlor, Acco. 2015; Elango, Garcia, Heckman en Hojman, *Early Childhood Education*, NBER Working Paper, 2015, <https://heckmanequation.org/assets/2017/01/FINALMoffitt-ECE-Paper2015.pdf>.

maar elk land moet ernaar streven om dit verband zoveel mogelijk tegen te gaan. Vlaanderen doet het echter ook voor het socio-economische aspect beduidend slechter dan zeer vele OESO-landen. We bungelen zelfs helemaal onderaan in de meting van de prestatieverschillen tussen autochtone leerlingen en leerlingen van buitenlandse origine.³

Meer dan elders versterkt ons onderwijs dus ongelijkheid. Hoe minder ‘witte Belg’ en hoe armer, hoe slechter je het in Vlaanderen ook doet op school.

En dat dan terwijl – dit is erg belangrijk – de best presterende onderwijssystemen in de OESO-landen precies systemen zijn met een hoog aantal studenten met migratieachtergrond.⁴

Wat in het leerplichtonderwijs in andere landen mogelijk is, moet ook in Vlaanderen kunnen: mét behoud van kwaliteit ook de kansengroepen meekrijgen.

Het voorgaande betekent dat de mensen met een migratieachtergrond in België bijzonder laag zijn opgeleid; in de EU doen alleen Spanje en Griekenland het slechter.⁵ Dat heeft zo zijn gevolgen; want hoe zwakker het onderwijssysteem, hoe groter ook de kans op armoede.

De tewerkstellingsgraad van mensen met migratieafkomst is bij de laagste in de hele EU.⁶

Het risico op armoede als niet EU-burger is nergens groter dan bij ons, alleen Zweden presteert nog slechter.⁷

Op Griekenland na heeft België de laagste tewerkstellingsgraad van de OESO voor ‘foreign-born’ vrouwen tussen 15 en 64 jaar.⁸

Enzovoort.

We bungelen dus, ook wat integratie betreft, duidelijk achterop met vergelijkbare landen. Waarbij je ook duidelijk de samenhang ziet tussen lage scholing en armoede. Met opnieuw dus deze comparatieve factor, die wijst op eigen systeemfouten.

Maar hoe kun je dan verbetering van de onderwijskwaliteit laten samengaan met een toenemende democratisering van het onderwijs? Ziedaar de grote vraag waar Vlaanderen het antwoord nog niet op heeft gevonden.

3. Hoe?

Het is inderdaad niet mogelijk om met precisie een diagnose aan te wijzen. Alle Europese landen meten op wetenschappelijk onderbouwde wijze de evolutie van de kwaliteit van hun leerplichtonderwijs; niet zo in Vlaanderen. De peilproeven zijn te weinig precies en het gaat ook slechts om steekproeven in een beperkt aantal scholen.

De problematiek in het lagere en het secundaire onderwijs hangt ongetwijfeld voor een deel samen met de wijzigende samenstelling van de leerlingenpopulatie. In dit verband twee bedenkingen. 1° Immigratie is een belangrijke factor, maar het is lang niet de enige. De gemeten daling in de kennis bij jongeren doet zich voor in alle thuistaalgroepen. 2° Ook de andere landen hebben te maken met immigratie, maar toch kennen ze niet die relatieve achteruitgang. Opnieuw: dit wijst op systeemfouten.

³ *Wetenschappelijke geletterdheid bij 15-jarigen. Vlaams rapport PISA 2015*, UGent, Vakgroep Onderwijskunde, 2016, p. 15-17.

⁴ OECD (2019), *The Road to Integration: Education and Migration*, OECD Reviews of Migrant Education, OECD Publishing, Paris, p. 124-125; <https://doi.org/10.1787/d8ceec5d-en>.

⁵ Studiedienst Vlaamse Regering (2018), Migratie- en Integratiemonitor 2018: <https://www.vlaanderen.be/nl/publicaties/detail/vlaamse-armoedemonitor>.

⁶ *Omgevingsanalyse van het Domein Onderwijs en Vorming*, p. 54

⁷ Studiedienst Vlaamse Regering (2018), Migratie- en Integratiemonitor 2018: <https://www.vlaanderen.be/nl/publicaties/detail/vlaamse-armoedemonitor>.

⁸ <https://data.oecd.org/migration/foreign-born-employment.htm>; zie ook Kil, Neels, Van den Berg en de Valk (2015, “Arbeidsmarkttrajecten van vrouwen met een migratieachtergrond voor en na de geboorte van hun eerste kind”, *Over Werk*, 2/2015, pp. 127-134; http://www.steunpuntwerk.be/system/files/overwerk_2015_2_16.pdf

Vlaanderen meet onvoldoende systematisch de eigen onderwijskwaliteit, waarbij dan voor alle scholen en netten wordt nagegaan of de leerlingen de eigen vooropgestelde Vlaamse onderwijsdoelen halen, en welke elementen daarin een rol spelen.⁹ Er is zelfs geen goede kwaliteitscontrole van de schoolboeken. We kunnen, kortom, enkel maar voorstander zijn van regelmatige, gevalideerde netoverschrijdende kwaliteitstoetsen in het secundair onderwijs. Niet als controle-instrument, wel om de kwaliteit verder te ontwikkelen.

Het is immers hoog tijd dat onderwijsonderzoekers en -verstrekkers gezamenlijk zouden zoeken naar wetenschappelijke, gefundeerde verklaringen voor de dalende onderwijskwaliteit zodat we echt weten wat we moeten doen om het tij te keren. Ideologische discussies in dit verband dragen niet altijd bij tot constructieve oplossingen.

Komen die toetsen er, dan zullen ze op termijn toelaten om eindelijk op gefundeerde wijze een precieze diagnose te stellen, van waaruit dan de nodige wijzigingen aan te brengen in de organisatie van het lager en het secundair onderwijs. Komen die toetsen er niet, dan zal de erosie van het leerplichtonderwijs uiteindelijk ook de kwaliteit van het hoger onderwijs aantasten: op termijn weerstaat geen enkele stuwdam aan overdruk.

De hamvraag nu is welke richting we nu alvast moeten inslaan. Vanaf dit jaar gaat een modernisering van het Secundair Onderwijs van start, inclusief nieuwe eindtermen, die weerwerk wil bieden aan de te grote ongekwalificeerde uitstroom van leerlingen, aan de te grote invloed van de socio-economische achtergrond en aan de daling van prestaties ook van sterke leerlingen. Vanuit het hoger onderwijs zetten we daar graag mee onze schouders mee onder.

Op middellange en lange termijn moeten gevalideerde kwaliteitstoetsen echter tot bijkomende en meer precieze inzichten leiden. Kunnen we daar niet al wat op anticiperen?

Intuïtief kunnen al brede algemene factoren worden aangegeven. Het zal wel juist zijn dat in het Vlaamse onderwijs de slinger te veel naar de bredere competenties is doorgeslagen, waardoor de fundamenteen, met name de *basic* kenniscompetenties taal en wiskunde, te weinig worden uitgebouwd. Inzetten op geletterdheid, gecijferdheid en probleemoplossend vermogen, laat dat de achterliggende drive zijn die Basisonderwijs en het Secundair Onderwijs inspireren. Dan zullen we veel goedmaken en terug aansluiting vinden bij de vooraanstaande positie die het Vlaamse onderwijs vanouds innam. Het lijkt me verder ook dat de nieuwe minister van Onderwijs, wat de min 18-jarigen betreft, prioritair de focus zal moeten leggen op het Kleuteronderwijs en het Basisonderwijs. Wat we daar zullen verbeteren zal nadien doorwerken in de verdere onderwijsketen.

4. ... en het Hoger Onderwijs?

Laten we nu ingaan op de laatste schakels van de onderwijsketen.

Sinds invoering van de BaMa-structuur heeft het Hoger Onderwijs sterk geïnvesteerd in kwaliteit. Aan de universiteiten betekende dit de geleidelijke opbouw van hoogwaardige kwaliteitscontrole via afzonderlijke onderzoeks- en onderwijsvisitaties en nu de instellingsreviews; dit alles werd verankerd in de Vlaamse regelgeving. De Vlaamse universiteiten en hogescholen leveren nog steeds kwaliteitsvolle diploma's op die sterk gewaardeerd worden door het werkveld.

Wel vertoont het aantal studenten dat zijn bachelordiploma binnen de drie jaar in Vlaanderen behaalde, een duidelijk dalende trend. Aan de Vlaamse universiteiten is dit aantal tussen 2008-2009 en 2015-2016 gemiddeld gezakt van 33,64 naar 29,02%. Er is dus een duidelijk toename van studieduurverlenging. Daarin spelen vele factoren een rol. Ik noem er enkele.

Een dalende performantie van het Secundair Onderwijs heeft uiteraard studieduurverlenging en hogere uitval in het Hoger Onderwijs tot gevolg, wanneer je niet wil toegeven op kwaliteit.

Dat de meeste problemen in het studietraject zich voordoen in het eerste jaar, is een bijkomende indicatie dat de eindtermen van het laatstejaar Secundair Onderwijs niet zo goed aansluiten bij de studievereisten aan de universiteit. Ook dit is iets waar de hervorming van het Secundair Onderwijs een antwoord op wil bieden. We moeten alvast de handen in elkaar slagen met het Secundair Onderwijs om het geheel beter te laten aansluiten.

De studieduurverlenging in het hoger onderwijs houdt verder ook verband met de flexibilisering die zijn intrede heeft gedaan bij de invoering van bachelor en master.

⁹ De vorige legislatuur besliste dan toch om gevalideerde toetsen op het einde van het Basisonderwijs in te voeren, het is nog altijd wachten op iets gelijkaardigs in het Secundair Onderwijs.

De voorbije weken en maanden werd veel gediscussieerd over de optimalisering van de studietrajecten. Dit kan door 1° een betere oriëntering van de instroom, 2° het inperken van de studieflexibilisering en een verhoogde inzet op de doorstroom.

4.1. Optimalisering van de instroom: het tegengaan van een foute studiekeuze

Aan de Vlaamse universiteiten en hogescholen samen, haken 14% van de studenten na één jaar af. Ze maakten dus een verkeerde studiekeuze. Het OESO-gemiddelde is 12% (cijfers 2017). Hier staat wel tegenover dat studenten in Vlaanderen gemiddeld op jongere leeftijd een hoger diploma behalen dan de rest van Europa: het OESO-gemiddelde is 26 jaar, voor Vlaanderen bedraagt het 23 jaar; de maturiteit speelt waarschijnlijk een rol in het verschillende cijfer.

Wat er ook van zij, als er één groep studenten is waar we primordiaal op moeten inzetten, dan zijn het wel de jongeren die na één jaar afhaken, of toch maar een andere studierichting kiezen.

Sinds 1997 heeft Vlaanderen een toelatingssexamen voor artsen en tandartsen. Een opvallend gevolg is wel het haast volledige gebrek aan diversiteit in deze studentenpopulatie. En dat uitgerekend voor het beroep dat dagdagelijks in contact komt met de superdiverse samenleving!

Bij de invoering van het toelatingsexamen voor artsen en tandartsen speelde een cruciale factor mee, met name de contingentering van deze beroepen, met het oog op een betere organisatie van de gezondheidszorg. Het is een lovenswaardige doelstelling, maar ook ik kan niet nalaten te wijzen op het grote probleem dat meteen ook werd gecreëerd, of beter, versterkt. Laten we hopen dat het vernieuwde examen in dit opzicht betere resultaten oplevert

De factor 'organisatie van de gezondheidszorg' speelt gelukkig niet mee in de andere opleidingen. Daar is het dus nog mogelijk om rekening te houden met groeikansen van jongeren die misschien nog niet helemaal zijn voorbereid op de opleiding die ze kiezen. Maar dan komt het er primordiaal op aan hen zo goed mogelijk te laten kiezen.

Elke jongere zou na het verlaten van het Secundair Onderwijs moeten kunnen beschikken over oriënteringsportfolio waarin cruciale en richtinggevende informatie over de eventuele studiekeuze wordt meegegeven.

Interessant zijn de ijkingsstoetsen. Dat de vorige minister van Onderwijs ze steeds maar 'niet-bindende toelatingsproef' bleef noemen, is jammer, want zulks suggereert dat men zo de weg wil openen naar bindende toelatingsproeven. Het gaat dus enkel om toetsen die peilen naar de voorkennis die nodig is om een bepaalde richting te kiezen. Waarbij jongeren dus een spiegel wordt voorgehouden, in functie van een welbepaalde studierichting.

In sommige richtingen hebben de ijkingsstoetsen wellicht weinig zin. Neem nu de Rechten. Omgang met taal en tekst is cruciaal voor deze opleiding, maar dat geldt voor vele studierichtingen, en in het Vlaamse secundair is dat precies één van de probleempunten. Er zijn dus veel eerstejaars die nog een lange weg moeten afleggen, maar ze leggen die vaak ook af. Gaan we deze beginnende studenten een negatieve boodschap geven terwijl ze nog zoveel zullen bijleren?

Ijkingsstoetsen zijn zinvol, ik zei het al, voor richtingen die een specifieke voorkennis vragen. Cruciaal is wel dat het om gevalideerde toetsen zou gaan, en dat bij een minder goed resultaat leerlingen informatie krijgen over alternatieve studiekeuzes en over mogelijkheden inzake remediëring. Alles wijst er op dat de hoge validiteit bij de ijkingsstoets Burgerlijke Ingenieurs, uitzonderlijk is; het is dus stevig oppassen met het zogenaamde predictieve karakter van ijkingsstoetsen. Ook moet er over worden gewaakt dat de informatie in de portfolio goed en helder wordt gecommuniceerd. Ook hier dreigt weer het gevaar dat kinderen uit minder geprivilegieerde milieus meer zullen worden afgeschrikt. Bovendien is er de factor gender: dit is een setting waarin jongens weleens minder ontraden worden dan meisjes.

De universiteiten zijn hoe dan ook bereid om nog meer in te zetten op de oriëntering van jongeren bij het maken van de studiekeuze. We zijn vragende partij voor uitgebalanceerde ijkingsstoetsen.

Interessant zijn ook instrumenten zoals de Columbuustoets, bedoeld voor leerlingen uit de laatste jaren van het Secundair Onderwijs wanneer ze volop in de oriënteringsfase zitten. De informatieve portfolio kan echter ruimer worden opgevat. Zou het niet mooi zijn wanneer we elke laatstejaars Secundair Onderwijs ondersteuning zouden geven bij het maken van een doordachte studiekeuze, vanuit het behaalde eindpercentage en de doorlopen studierichting, vanuit informatie uit klassenraden en aan de hand van specifieke instrumenten en toetsen? Waarbij we hem of haar een goed beeld kunnen geven

van mogelijk succes voor een bepaalde studierichting, en eventuele remediërmogelijkheden aanbevelen om die droom te kunnen waarmaken.

4.2. Optimalisering van de doorstroom: het inperken van de flexibilisering

De flexibilisering sinds de invoering van de BaMa-structuur, heeft de deur opengezet voor buitenmaatse studieduurverlenging. De nadelen zijn groot. Door de flexibilisering verliezen studenten de sociale cohesie van de groep: soms horen ze nergens thuis. Studieduurverlenging leidt tot grote planlast, terwijl het ook een hoge kost betekent voor de student(e), zijn of haar ouders en de samenleving. Als universiteiten zijn we bereid om de flexibilisering waar nodig tegen te gaan en de studievoortgang nog beter te bewaken. Dit vraagt echter om een nauwkeurige analyse van de gegevens. We moeten de flexibilisering inperken door maatregelen die een effectieve impact hebben op nutteloos uitstelgedrag, maar die anderzijds niet de groeikansen mogen afbreken van jongeren die niettegenstaande een minder goede voorbereiding toch binnen een redelijke termijn de eindstreep kunnen halen. Er zijn jongeren die door hun parcours in het secundair onderwijs of door hun thuissituatie niet over alle nodige startcompetenties beschikken, en die wat meer tijd en hulp nodig hebben om vanuit een ander vertrekpunt naar dezelfde einddoelen te geraken; dit zijn vaak studenten uit kansengroepen. Er zijn ook studenten die bewust een opleiding spreiden over meerdere jaren, zoals werkstudenten of ondernemende studenten; dit mag niet onmogelijk worden. Deze groep is wellicht ook talrijker dan we vermoeden: in Vlaamse Hoger Onderwijs is een vierde van de Bachelorstudenten ingeschreven in een deeltijds traject van minder dan 45 studiepunten.¹⁰ Blijkbaar combineren steeds meer jongeren studeren en werken, een zeer valabele keuze die in andere landen meer dan hier de regel is.

4.3. Het einde van de onderwijsketen: Levenslang Leren

Uit een recent OESO-rapport blijkt dat Vlaanderen achterop loopt in de uitbouw van wat zich steeds meer als een dwingende noodzaak aandient, het levenslang leren.

De snelle digitale en technologische vooruitgang maken dat de verworven kennis en competenties vlug verouderen. Ook verminderen competenties wanneer ze weinig worden beoefend. En dan dan terwijl de bevolking vergrijst en mensen langer dan ooit actief blijven.

De uitbouw van een voor iedereen bereikbaar traject van levenslang leren is een gezamenlijke opdracht voor de overheid, de bedrijven, het middenveld, individuen, de hogere onderwijsinstellingen. Uiteraard moeten de universiteiten hun rol opnemen in het uitbouwen van levenslang leren op academisch niveau, dat aansluit bij de aangeboden studierichtingen.

We zullen dit doen in overleg met de betreffende beroepsgroepen en met andere universiteiten.

Dames en heren. Met uw aanwezigheid hier vandaag, geeft u te kennen het belang van een performant, krachtig en versterkend onderwijssysteem hoog in te schatten. Daarom beschouw ik u vanaf vandaag niet gewoon als een gewaardeerde student, collega of sympathisant van onze Antwerpse associatie. Neen, u bent eerst en vooral een bondgenoot. Een bondgenoot in het voeren van een vurig pleidooi. Een pleidooi om intens in te zetten op een krachtig en versterkend onderwijs, en dit over de ganse onderwijsketen. Ik reken op u, beste bondgenoten, om deze boodschap complexloos en compromisloos mee met mij uit te dragen. Dat geldt ook voor jullie, beste studenten, de beleidmakers van overmorgen. Ik dank u hartelijk, in naam van zij die na u zullen komen, en wens u allen een fantastisch academiejaar toe. Waarbij ook de overheid zijn verantwoordelijkheid moet opnemen.

Herman Van Goethem
Rector UAntwerpen

26 september 2019

¹⁰ OECD, *Benchmarking Higher Education System Performance*, 2019, p. 508 en 518.